

PROFESIONALIZACE – ZÁKONITOST ROZVOJE VOJENSKÉ ČINNOSTI

*Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka PhDr.
profesora V. F. Kovalevského, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 4/88.*

Strategický kurs strany k urychlení sociálně ekonomického rozvoje se mimo jiné zabýval i úkoly racionálního využití práce a zvýšení její produktivity. Tyto závěry v plné míře jsou platné i pro armádu. V období vědeckotechnického pokroku patří mezi nejdůležitější ukazatele i v armádě efektivnost vojenské činnosti, která ukazuje jakou má armáda profesionální úroveň.

Dvacáté století má několik metaforických přirovnání „jaderné století“, „století chemie“, „století kybernetiky“ ... Existují všechny předpoklady, abychom o tomto století říkali, že je to století globální profesionalizace lidské činnosti, které zahrnuje i armády průmyslově vyspělých států. Přitom vědecká literatura nepřesně určuje podstatu a obsah tohoto jevu. Jak Sovětská vojenská encyklopedie, tak i Vojenský encyklopedický slovník se vyhnuly pojmu „profesionalizace vojenské činnosti“. Co tedy vlastně tento pojem znamená? Především tu jde o **kvalitativní růst vojenských profesí a odborností, který probíhá nepřetržitě v celé vojenské historii. Rozdělení vojenské činnosti a její profesionální specializace, jak to potvrzují historické zkušenosti, – vytváří zákonitost rozvoje vojenské činnosti.**

Jestliže v průběhu první světové války bylo v armádách bojujících států asi 200 vojenských odborností, tak již v průběhu druhé světové války jich bylo asi 800. Na konci šedesátých let jich dosáhl počet již více než deset tisíc. Za posledních dvacet let se jejich počet ještě zvýšil a tempo nárůstu nových odborností neustále pokračuje. Podle francouzského vojenského časopisu „L'ARME“, se např. jen v základní službě francouzské armády připravuje na osm let odborností. U většiny armád států NATO je toto číslo ještě značně vyšší. Stále větší význam v armádě mají inženýrsko-technické odbornosti u všech kategorií. V Sovětské armádě tvoří inženýrsko-technické odbornosti v závislosti na druhu vojska 30 až 75 % celkového počtu vojsk. To značně převyšuje ukazatele růstu inženýrsko-technického personálu v průmyslu, kde podíl technických kádru činí nárůst 6 %, ale i tak nedosáhl 10 % z celkového počtu pracovníků v průmyslu.

Nejenom, že oblast vědeckotechnického pokroku se rozšiřuje, ale zároveň se vytvářejí neustále nová povolání a odbornosti. V průběhu své služby musí většina důstojníků několikrát změnit svoji odbornost. Tato přeskolení mají dopad i na jejich morálně psychologický stav. V národním hospodářství se ale projevují tendence, na rozdíl od armády, zpomalovat proces zániku starých profesí při zavádění nových. V armádě probíhá tento proces podstatně v menším měřítku. Zavádění nových, moderních zbraní a techniky, vyřazování zastaralých z hlediska nutné obrany se uskutečňuje plánovitě a častěji.

Odtud pramení i potřeba neustálého studia struktury profesí a odborností, včasné přípravy důstojníků k potřebné specializaci, nutnost pravidelného sebevzdělávání, zdokonalování současných programů bojové a politické přípravy a perspektivní plánování k rozmístění vyřazených odborníků.

Vzhledem ke stále větší složitosti vojenské činnosti její intelektualizaci a značnému zvětšení rozsahu funkčních povinností u jednotlivých funkcí (odborností) přestala být příprava na vojenské povolání záležitostí jenom důstojnického sboru, ale rozšířila se v různých formách i na všechny ostatní kategorie vojáků. Pro provoz a bojové použití soudobé techniky, organizaci boje nestačí již jenom umět tuto bojovou techniku a zbraně ovládat prakticky, dnes je potřebná určitá úroveň profesionalizace, tzn., že každý musí mít nejen všeobecné ale i odborné znalosti. Tyto znalosti je zapotřebí dovést až k mistrovské zručnosti a umění pomoci teoretických znalostí. Dále je požadováno na příslušnících armády, aby měli potřebné osobní a psychologické kvality, jež jsou nutné pro výkon jejich funkce. Jsou případy, kdy se ukazuje profesionální nepřipravenost (nekompetentnost) vojenských odborníků (specialistů) na všech stupních, která pak může i v míru způsobit značně nepředstavitelné škody. Ty mohou zapříčinit ztráty na lidských životech, vážné poškození zbraní a bojové techniky, snížit bojeschopnost celých útvarů, či dokonce svazků. Jaké následky by měla tato profesionální nepřipravenost za války si pak těžko dovedeme všichni představit.

V bojových postaveních jednotek narůstá počet funkcí, které je zapotřebí obsadit specialisty se středním, nebo dokonce vysokoškolským vzděláním. Lidmi sociálně vyspělými, odpovědnými a nastupujícími do armády dobrovolně. S nimi se podstatně lépe organizuje průběh služby a bojový výcvik; nevyskytuje se u nich svémocné vzdalování od jednotek; minimálně dochází k narušování vztahů mezi vojáky různých nástupních ročníků, vzhledem k jiným jednotkám nedochází k narušování kázně v takovém počtu, které by ztěžovalo vedení bojového výcviku.

Pokud chceme pochopit perspektivy procesu profesionalizace, pak musíme počítat i se současnou realitou. Závažnou okolností, která se ukazuje, je především přechod jednotlivých států paktu NATO k výstavbě svých armád cestou žoldu (najímáním vojáků), tj. úplné profesionalizace. Tento fakt má velký politický, ekonomický, vojenský ale i strategický význam. Tím dochází v kapitalistických státech k podstatnému upevnění armády, vládnoucím kruhům se tímto způsobem podařilo dočasně překonat krizi ve svých armádách. Podařilo se jim nejen vyřešit problémy náboru do armády, ale i kázně v ní, a také dokázaly dosáhnout i vyšší úroveň vycvičenosti vojsk k vedení agresivních válek. Obsazení Grenady, Falklandských ostrovů, účast na loupežných vojenských akcích na Blízkém východě a v Perském zálivu i v jiných oblastech světa – to je dílo rukou žoldáků, vojáků profesionálů. Právě tyto poznatky vyžadují z naší strany všestranné, hluboké a úplné zhodnocení. Vždyť se zde ukazuje vojenský professionalismus jako faktor, který napomáhá zvyšovat bojeschopnost soudobých imperialistických armád.

V rámci působnosti Zákona o všeobecné vojenské povinnosti probíhá proces profesionalizace i v Sovětské armádě. Už dnes je nemálo bojových kompletů a technických systémů, především u strategických raketových vojsk, PVO, letectva a námořnictva, které obsluhují pouze důstojníci, praporčíci a občanští zaměstnanci se speciálním vzděláním.

Proti professionalismus armád Západu, musí být v armádě Sovětského svazu i v ostatních armádách socialistických států postavena vysoká úroveň vojenského mistrovství vojáků všech stupňů. To je nezbytná podmínka k zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a udržení strategické rovnováhy.

Spolu s tím je zřejmé, že stanovený úkol – dosáhnout kvalitativně novou úroveň bojové síly a bojové pohotovosti v armádě vyžaduje základní přestavbu systému výchovy a výcviku i průběhu služby v armádě. Některé z dříve ustálených představ o způsobech výstavby armády již viditelně zastaraly. O tom nás přesvědčují známé, nahromaděné problémy a negativní jevy v životě armády. Ukazuje se bezpodmínečná nutnost je řešit v souladu s úkoly a duchem revoluční přestavby, která probíhá v naší zemi.

Přitom ale nutně musíme počítat i se zvláštnostmi demografické situace, která nastala v naší zemi. Došlo k dosti podstatnému snížení přírůstku obyvatelstva a tím i ke snížení mládeže povolaneckého věku. To vše vyžaduje zvýšit podporu pracovnímu potenciálu společnosti, aby došlo ke zlepšení kvalitativní charakteristiky u povolanců. Cílem je napomoci rozvoji tvořivé iniciativy lidí a dokonale využít všech lidských možností. Dnes proto musíme přijímat i opatření k hospodárnému a ekonomickému využívání pracovních sil, zvláště pak v nevýrobní sféře, tj. i v armádě.

Osvobození lidí od těžké, vyčerpávající činnosti v armádě je možné uskutečnit hromadným zaváděním automatizace a elektroniky do řízení vojsk: dalším zdokonalením organizace vojenské činnosti, reorganizací kádrové funkční struktury a snížením počtů na štábech (tam, kde je to možné bez narušení bojové pohotovosti).

Zároven s tím má prvotní význam úkol přestavby: zlepšení celého systému spojení člověka a techniky, profesionalizace vojenské činnosti ve všech oblastech, dosáhnout zvýšení odevzdávané práce každým vojákem (specialistou) a též jejich efektivnější využívání.

V současnosti také značně vzrostly požadavky na politické a morální kvality, na odbornou kompetentnost důstojníků, na vybavení učebních programů a na složité formy i druhy přípravy.

Vyžaduje se další rozvoj velitelské přípravy, (která vznikla už v šedesátých letech minulého století jako první forma mimoškolního vojenského systému zdokonalování důstojníků). Můžeme ji po právu považovat za historicky první formu nepřetržitého vzdělávání v armádě.

Pod pojmem profesionalizace musíme zákonitě chápat proces zvyšování kvality vojenské činnosti, její kultury a složitosti jejího sociálního a funkčního obsahu. V minulosti, než se ještě mnohé způsoby průmyslové a zemědělské práce v průběhu století staly řemesly a žily svůj „předprofesionální život“ vojenská služba již vyžadovala speciální odvod lidí do armády a jejich přípravu. Ve století vědeckotechnického pokroku je vojenství plně profesionalizováno. Dnes neodborník v armádě nemá místo. To svědčí o tom, že vojenská činnost dosáhla novou kvalitu a sociální zralost.

Následující aspekt procesu vojenské profesionalizace je spojen s nazíráním, že vojáci tvoří samostatné sociálně profesionální společenství. Jedna z úloh vojenské profesologie spočívá v tom, že zkoumá toto společenství sociálně a psychologicky, popisuje jednotlivé kategorie jako např.: profesionální prostředí, profesionální vzor života, profesionální uvědomění vojáků, profesionální svátky, zvyky, tradice a návyky. Jinými slovy lze říci, že je to jedna z forem společenského bytí a současně i jedna ze stránek společenského vědomí, v níž se odrážejí jevy a procesy, které jsou spojeny s rozvojem vojenské profesionální činnosti.

Nakonec můžeme zkoumat pojem „vojenská profesionalizace“ i ze strany jejího nositele – člověka. Zde, z hlediska jejího konkrétního obsahu, ukazuje vojenská profesionalizace na postupné zapojení člověka do vojenské činnosti. Formy a zákonitosti tohoto zapojení jsou uskutečňovány na základě historických zkušeností, a to: výběrem odbornosti, určením stupně vhodnosti adepta pro určitou vojenskou odbornost z hlediska stanoveného objemu potřebných znalostí, jejich zvládnutí, sebezdokonalování se v odbornosti, sebevýchovou se zaměřením na zvyšování odbornosti a získáním nutných dalších profesionálních návyků. Člověk tímto obdobím vývoje neprochází bez pomoci státních a společenských organizací. Je zájem, aby se ztotožnění člověka se službou v armádě uskutečnilo v co nejkratším čase, s minimálními materiálovými a morálními náklady. K tomu je vytvořen systém institucí, právních předpisů, jsou organizována opatření, která člověku pomáhají při jeho vojensko profesionálním utváření. Souhrn těchto zařízení, orgánů, opatření, pravidel, norem a tradic tvoří

jednoznačně **mechanismus vojenské profesionalizace**, který reguluje proces osvojení si člověkem sféry vojenské činnosti. Musíme však vidět a mít trvale na paměti celý tento mechanismus a nelze ztratit ze zřetele ani jeden prvek. Stereotyp zjednodušené představy o tomto procesu se stal jednou z příčin nedostatků a nedořešení problémů.

Jedním z těchto problémů, který se musí vyřešit je i úprava velkého počtu vojenských profesí a odborností, **rozvinutím vojenskoprofesiografické práce**, do které patří i formování nových odborností, jejich vědecký popis, vojenskoevidenční kodifikace, sestavení profesio-gramů (požadavky na člověka v konkrétní odbornosti; na jeho vzdělání, klasifikaci, tělesný rozvoj, individuální a psychologické kvality a schopnosti). Tyto otázky nejsou jednoduché, nelze je úspěšně vyřešit bez pomoci vědy.

Vezmeme-li si např. vytváření nových vojenských odborností a funkcí, je nutné zpracovat popis jejich funkčních povinností, určit jejich posloupnost, obsah a způsob plnění, připravit předpisy, které jsou zapotřebí k výkonu funkce, a zároveň navrhnout i organizaci pracoviště atd. V současné etapě vědeckotechnického rozvoje toto vše splnit, je někdy i nad síly odborníků, kteří jsou k tomu „vyzbrojení“ vědeckými poznatky, metodikami a potřebným materiálním zázemím.

Pak „přidělování“ jednotlivých funkcí a odborností, vytváření tabulek předepsaných počtů „od oka“, jak se to občas dělá, se nám pak vrací „nárůstem“ materiálových nákladů a morálních škod u vojsk. Proto tento diletantský přístup k vytváření vojenských odborností a funkcí musí ustoupit vědeckému přístupu, jenž bere v úvahu reálnou strukturu vojenské činnosti a zároveň i její perspektivu. To je základem vědecké organizace vojenství, celého široce členěného procesu vojenské profesionalizace. Počáteční etapou práce ke spojení člověka se sférou vojenské činnosti je především vojensko-profesní orientace mládeže.

Volba povolání u mladých lidí se uskutečňuje na základě práva, které je zaručeno ústavou, a to dává možnost svobodného výběru získání celoživotního povolání. Právě na výběru povolání závisí, jaká mládež nastoupí do vojenských učilišť, která pak doplní důstojnický sbor. Bohužel, mezi nastupujícími je nemálo těch, kteří prošli výběrem náhodně, a nemají ani nadání a talent k výkonu vojenské služby, ani odpovídající schopnosti. O tom nás přesvědčují výsledky sociologických výzkumů, ale i neklesající procento vyloučených posluchačů z učilišť. Malý zájem o vojenské povolání se projevuje po určitém období i u některých mladých důstojníků tím, že narušují kázeň, něsvědomitě plní služební povinnosti a začínají hledat možné cesty k odchodu z armády. V oblasti vojenské vlastenecké výchovy, jak bylo zdůrazněno na únorovém zasedání Pléna ÚV KSSS v roce 1988, se u nás nedělá málo. Avšak je třeba si promyslet, jak by bylo možné ještě zlepšit tuto práci, konkrétně, jak zvýšit prestiž vojenských škol a přitažlivost důstojnického povolání.

Samozřejmě, že úkol další výstavby vojenských učilišť se v souhrnu plní. Je to způsobené celkovou popularitou vojenské služby a povolání důstojníka u velké části sovětské mládeže. Přes tyto klady není ale možné nevidět ty nedostatky, které v této oblasti jsou.

Jak ukazují výsledky náborů do učilišť, došlo v posledních letech ke snížení úrovně všeobecného vzdělání u přijímaných posluchačů. Některá učiliště, především letecká, mají potíže při náboře (větší požadavky na zdravotní stav a tělesný rozvoj) vtypovaných kandidátů. Viditelně došlo ke snížení zájmu o vojenské povolání především u mládeže z velkých měst. Také se nedaří získávat mládež do učilišť rovnoměrně z jednotlivých svazových republik. Vyřešení tohoto nedostatku by se zlepšilo i národnostní složení důstojnického sboru.

Zároveň je nutné počítat i s tou okolností, že v průběhu reformy školství a zdokonalování pracovní výchovy mládeže, roste rok od roku prestiž tvořivé, budovatelské práce. K udržení zájmu mládeže o vojenské povolání je nutné vynakládat větší úsilí, což některé vojenské školy, vojenské správy a kádrové orgány ještě plně nedoceňují.

Otázky k lepší orientaci zájemců o vojenská povolání jsou zformulovány v odpovídajících dokumentech ministerstva obrany SSSR. Tyto dokumenty určují způsoby doplňování vojenských vysokých škol. I tak se tyto otázky řeší velmi pomalu. Odpovědným pracovníkům za nábor chybí zkušenosti z práce s mládeží různých kategorií a schopnosti využívat účinné formy a metody práce s nimi. Stále je vydáváno málo informačních tiskovin, které by daly

zájemcům dostačující přehled o současném vojenském povolání, seznámily by je i s jednotlivými vojenskými odbornostmi, dále se životem ve vojenských učilištích a se službou důstojníků. Ano, ne všichni funkcionáři, kteří zodpovídají za tuto činnost plně pochopili úkoly této oblasti. Jak jinak by bylo možné vysvětlit např. fakt, že někteří vojáci, kteří byli odesláni ke studiu ve vojenských školách, se vracejí k útvarům nazpět. Příčinou nezdaru zájemců o vojenské povolání je nejen slabá teoretická připravenost, ale i skrývaná nebo zjevná nechuť získat vojenské vzdělání.

To vše nasvědčuje tomu, že je nutná činnost takové služby, která by řídila a koordinovala přípravu mládeže na vojenská povolání. Na této službě by se podíleli vojenské školy, vojenské správy, velitelé, političtí pracovníci, kádrové orgány, organizace DOSSAF, vedoucí vojenské přípravy na školách. Jejich činnost by byla zaměřena na:

- vytvoření a rozvoj informační soustavy,
- vydávání rozličné vojenské náborové literatury,
- uskutečňování vojenské profesionální osvěty, výchovu mládeže k tomu, aby pochopila povolání důstojníka jako své poslání,
- konzultační činnost (k doporučení odpovídajícího směru, druhu vojska, odbornosti na základě schopnosti jednotlivce), příprava mládeže na vojenské povolání má všesvazový charakter, proto je nutné, aby se do ní zapojily i hromadné sdělovací prostředky, literatura, umění, tisk atd.

K další etapě procesu vojenské profesionalizace patří i **výběr vojenských specialistů**. Jeho úkolem je zajistit stupeň profesní vhodnosti kandidáta na určitou vojenskou odbornost. Jak napsal V. I. Lenin, „každá práce ... vyžaduje zvláštní schopnosti“.

Je známo, že výběr pro profesi vojenských odborníků se uskutečňuje v různých směrech, a to: na základě morálně politických kvalit, zdravotních, tělesných i jiných ukazatelů. Výběr vyžaduje neustálé zdokonalování kritérií pro jednotlivé specializace. S rozvojem vojenských a technických druhů profesí a odborností je zapotřebí zjistit u uchazečů jejich individuální psychologické a psychofyziologické kvality, které jsou nutné pro práci na konkrétní velitelské nebo technické funkci. Současný „odpad (úmrtí)“ těch, u kterých se objeví nezpůsobilost ke zvládnutí té či oné odbornosti, způsobí že nejsou zařazeni na vybrané funkce. Tím se chrání život a zdraví lidí, bojová technika před poruchami a poškozením, šetří se čas určený k výcviku a finanční prostředky. Podle zahraničního tisku, využíváním psychofyziologického výběru do leteckých učilišť se uspoří až jeden milion dolarů na každých sto vycvičených pilotů. Důsledkem náročného výběru uchazečů se jenom v leteckých učilištích USA snížil „odpad ze 75 % na 36 %“, u letectva vojenského námořnictva z 50 % na 30 %. U letectva Francie z 61 % na 36 %.

Pro kvalitní výběr vojenských odborníků je zapotřebí využívat nejnovější poznatky aplikované psychologie, testů, diagnostická a další výzkumná zařízení. K této činnosti jsou nezbytní odpovídající odborníci. Hlavním principem diagnostiky vojenských profesí v podmínkách armády musí být individuální přístup ke každému z nich.

Bohužel, doposud ještě v některých školách a institucích nechápou sociálně a ekonomicky **úlohu správného výběru pro vojenské povolání**, to brzdí jeho široké využívání. Přitom musím podtrhnout, že v kapitalistických státech je způsob testového výzkumu, který řeší otázky vhodnosti pro vojenské povolání maximálně využíván. Úkol výběru k vykonávání vojenského povolání v socialistickém státě spočívá ne v zavrnutí nevhodných, ale ve vyhledání takového povolání pro každého člověka, které odpovídá jeho přirozeným vlohám a schopnostem. To právě v dnešní době je zvlášť důležité, vzhledem k demografické situaci, kdy se cena „každého člověka – odborníka“ značně zvýšila.

Dobrý výběr a správné pracovní zařazení lidí v armádě má pak příznivý odraz na morálním a politickém stavu důstojníků, jednotek a útvarů i stavu vojenské kázně.

Zavedení psychologického výběru lidí k výkonu vojenské služby u všech hromadných vojenských odborností a funkcí, jako nového prvku výstavby armády plně nazrálo a stalo se nezbytným. K zajištění tohoto opatření se musí vytvořit efektivní, vědecky zdůvodněné metodiky testů, odpovídající dokumentaci a získat odborníky, kteří by vše uvedli v život.

Znepokojení vyvolává ta okolnost, že skupiny, které byly určeny k provádění výběru ve vojenských školách, jsou ve své podstatě složeny z neodborníků – amatérů, i když jsou to inženýři a lékaři, přesto nemají žádné zkušenosti z této náročné práce. Dalším nedostatkem je, že jsou málo seznámeni s praktickou činností vojsk. Příprava těchto odborníků se ve své podstatě ještě nerozvinula. Existuje reálné nebezpečí, že tento nedostatečný přístup k organizaci výběru povolání (profese) může zdiskreditovat tuto důležitou činnost již v samém počátku.

Nejdůležitějším, co do obsahu, v oblasti vojenského povolání, je sféra vojenského vzdělání a profesionální přípravy. Jednotlivé formy přípravy zabezpečují ztotožnění člověka s konkrétním druhem vojenské činnosti, která bezprostředně formuje jeho vojenskou profesionální vhodnost, po zvolení povolání důstojníka, když prošel odpovídajícím výběrem.

Úspěšné splnění úkolu dalšího zvyšování bojové pohotovosti vojsk vyžaduje přestavbu vojenského vzdělávání, zkvalitnění výuky marx-leninské přípravy a odborné přípravy. Kvalifikace a další příprava vojenských kádřů je v mnohých případech určována růstem pozitivních procesů, které v současnosti probíhají v armádě.

Zdokonalení přípravy vojenských specialistů předpokládá změnu struktury vojenského vzdělávání. Podle odborníků tato struktura dnes již neodpovídá plně potřebám vojsk. Důstojník s vysokoškolským vzděláním je u vojsk dost. Ale dost často je slyšet spravedlivé nářky na nedostatky těch, kteří nejsou schopni rozumně a se znalostí vykonávat rozmanitou praktickou činnost na technice, vést výcvik, vychovávat podřízené, organizovat provoz a opravu techniky.

Požadavky vojsk na důstojníky – specialisty pro střední stupně jsou plněny částečně přípravou praporčíků. Jistě by bylo lepším řešením tohoto problému (jak z hlediska bojové pohotovosti, tak i ekonomiky), kdyby se otevřel potřebný počet středních vojenských škol i na úkor snížení stavu vojenských vysokých škol. Nemám na mysli jenom prostou obnovu již existujících škol, ale mám na mysli střední učiliště s novými učebními programy a odpovídající učebně výcvikovou základnou. Osud vojenských středních škol – učilišť, patří mimochodem mezi častá témata jednání v důstojnických a zvláště vysokoškolských kruzích. Se značnou rozmrzelostí je mezi důstojníky konstatováno, že uzavření středních škol nebylo vhodné a ničím neodůvoditelné. I přední vojenští pedagogové jsou každému schopni vysvětlit, jaké přednosti mají vojenské střední školy. Touto otázkou se zabývaly nejednou kompetentní komise složené z předních vojenských odborníků a jejich závěr byl vždy jednoznačný, že tyto vojenské školy jsou pro armádu potřebné.

Stále víc nasvědčuje všechno tomu, že je nutné uskutečnit změny v charakteru a struktuře vysokoškolské specializace u důstojníků, konkrétně zamezením zbytečného rozdrobování vojenských odborností. Do jaké míry a kvality se v současnosti uskutečňuje přechod vojenských vysokých škol na nové, perspektivní odbornosti a specializace? Jaká musí být v dnešních podmínkách kádrová, učebně výcviková a laboratorní základna vojenské školy? Jak, a ve kterých směrech zdokonalovat systém přeškolení a zvyšování kvalifikace u vojenských specialistů mimo studia na vysokých školách? Co je třeba udělat, aby se zvýšila efektivnost všech druhů velitelské přípravy důstojníků? To je jen malá část otázek, které se musejí řešit v průběhu přestavby systému vojenského vzdělávání.

Odpověď na tyto otázky nám musí dát nejenom praxe a pozitivní zkušenosti přestavby, ale i věda. Problémy rozvoje vzdělávání, přestavba vojenských škol a akademií, ústavů a zařízení – to je prvotná povinnost orgánů vojenské vědy a filosofie, to je „ladem ležící panenské pole“ pro vojenské sociologické výzkumy. Že není věda o vzdělávání, je podle mínění mnohých odborníků, vědců a vysokoškolských pracovníků, jednou z příčin snížení kvality přípravy specialistů a mnohých negativních procesů v této nejdůležitější oblasti života společnosti a armády.

Pod plénu ÚV KSSS, které bylo v únoru roku 1988, se do popředí dostává nově rozpracovaná koncepce vzdělávání a přehodnocení celé jeho dosavadní struktury. **Cílem koncepce je vytvořit jednotný systém nepřetržitého vzdělávání v celém státě.** Pod tímto zorným uhlém je zapotřebí pochopit i úkoly přestavby v činnosti vojenských škol.

Nesmíme zapomínat na docenění tak závažného problému, jakým je **spravedlivé rozmísťování specialistů na předurčená místa u vojsk**. Spravedlivé – to znamená **odpovídající zařazení podle jejich klasifikace, pracovním zkušenostem a osobním kvalitám, s přihlédnutím na reálné kádrové potřeby**. Přitom právě v této oblasti kádrové práce jsou závažné nedostatky. Část absolventů dostane určovací lístek ne podle své odbornosti, a stává se dokonce, že někteří jsou ihned po vyřazení ze školy po nástupu k útvaru odesláni na přeškolení. Stojí to opět nemálo finančních prostředků a čas. To může být ale způsobeno i objektivními příčinami, nebo taky špatným plánováním potřeby současných počtů vojenských specialistů, v nedostatečné pružnosti vojenských škol, popřípadě učebních programů.

Aktivizace lidského faktoru v armádě je přímo závislá i na kvalitě kádrové práce odborných orgánů. Je každému známo, že základem této práce je leninský princip výběru kádrů, na základě pracovních schopností a politických kvalit. Bohužel, my sami sobě si neustále objasňujeme a zdůrazňujeme jeho význam, ale nezamyslíme se občas nad tím, nakolik reálným je mechanismus uskutečňování tohoto principu. Doposavad byla kádrová práce úplně v rukou praktků, ale vědců a sociologů jako by se to téměř netýkalo.

Kádrová práce i dříve potřebovala „svoji teorii“, tj. obor vojenských vědeckých znalostí, v kterém by byly rozpracovány otázky **vojenské profesiografie**, orientaci na povolání a její výběr, na vzdělávání a přípravu specialistů. Dále by zjišťoval optimální cesty a formy vzdělání, rozmístění a přesuny kádrů. Tímto oborem je **vojenská profesiologie**, která se začíná uplatňovat v praktickém životě, teoreticky odráží všechny sféry vojenských odborností. Formování a rozvoj tohoto nového vědeckého oboru umožňuje zkoumat otázky vojenského jako jediného, dialekticky propojeného procesu se značným okruhem problémů. To zabraňuje tomu, aby byli úkoly přípravy chápány jednostranně, pouze jako organizace výcviku specialistů, zároveň nám objasňuje a ukazuje na úlohu každé skupiny v systému vojenského povolání. V současné době je nutné zvlášť zvýraznit význam výběru vojenského povolání a jednotlivých vojenských škol, tzn. upřednostnit ty otázky z této oblasti, které byly dříve ve stínu ostatních.

Život klade stále vyšší požadavky na kulturu kádrové práce, na služební odpovědnost důstojníků kádrových orgánů, na jejich všeobecné a odborné znalosti. Proto je třeba si položit otázku, a to, jak je to s profesionální přípravou této početné skupiny důstojníků. Tento problém se nedá vyřešit pouze odborným kursem. V současnosti by se tento problém dal vyřešit pouze studiem v jedné z vojenských akademií. Základním předmětem studia by měla být vojenská profesiologie, teoretická příprava kádrové práce. Příprava nových důstojníků pro kádrovou práci by zahrnovala např. i jakým způsobem provádět výběr nových vojáků z povolání, jejich zaměření, zařazování specialistů atd.

Je vhodné položit si ještě jednu otázku, která podle mého názoru už také dozrála. Jak již bylo dříve řečeno, důstojnický sbor je specifická, sociálně profesionální skupina ve společnosti, která má svůj způsob života, svoje záliby, tradice, zvyky a formy trávení volného času. Na toto společenství lidí působí vojenské prostředí aktivně a trvale. Formuje osobnost a psychologii důstojníků jako profesionální obránce socialistické vlasti. Určuje jejich morální rozvoj, zvyky, profesionální spokojenost, „připoutává člověka k sobě“.

Důstojníci, jako zvláštní a značně početná profesionální skupina má i nemálo problémů a starostí. Ty se týkají různých stránek života – jako služební, společenské, rodinné, sportovní atd. Tyto problémy je nutné, občas posoudit a řešit i na stránkách vojenských odborných časopisů, vojenských novin atd. Tímto časopisem by se měl podle mého názoru stát časopis Sovětský důstojník. Z vlastní vojenské praxe vím, že vojenská vydavatelská činnost má své tradice i zkušenosti ve vydávání vojenských odborných časopisů a novin. Vytvoření nového časopisu je požadováno veřejností jak pro zlepšení informovanosti, tak i demokratizaci, která upevňuje své postavení i v armádě.

Systém vojenské profesionalizace – je nejdůležitější oblast výstavby Sovětské armády. V podstatě tento mechanismus, jehož pomocí se materializují vysoké vlastenecké pocity sovětských lidí, jejich talent, morální a psychické síly, fyzická vyspělost a osobní potenciál. Tato materializace probíhá v napjaté vysoce produktivní práci, v profesionálním mistrovství důstojníků, praporčíků a vojáků, ve vysoké vojenské kultuře a vzorném vojenském pořádku, kázni a bojové pohotovosti. Avšak aby se toto vše splnilo, je nutná trvalá kontrola vědeckých institucí.